

טורי טרודרמן דן

7386

בן טובה ויוסף

נולד ב- 26.8.1927

התגייס לצה"ל ב- 28.3.1948

שרת בגדוד "ברק" (12)

נפל ב- 18.5.1948

בעת מילוי תפקידו.

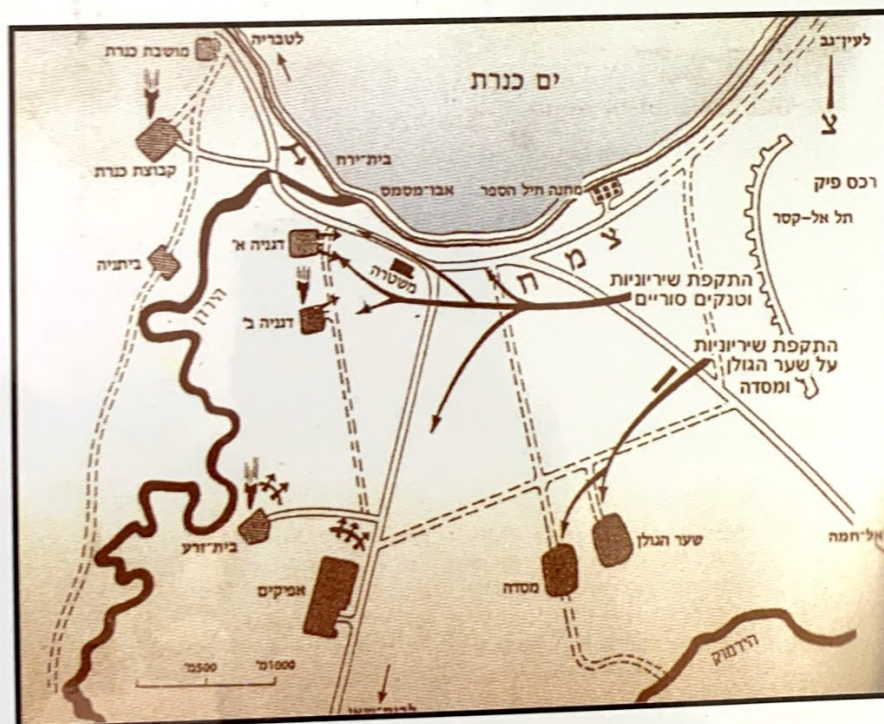
טרודמן דן,

בן טובה ויוסף, אחד משני בנים תאומים, נולד ביום כח באב תרפ"ז (26.8.1927) בחיפה. בהיותו בן עש עברה המשפחה לתל-אביב. שנות לימודיו הראשונות עברו עליו בבית-החינוך לילדי עובדים, אחר-כך המשיך בחברת-הילדים בקבוצת הבע ונתקשר לעמק. עם סיום חוק לימודיו נשאר בקבוצה להכשרה בעבודה. לפני מלאות לו 18 שנה נאלץ לעזוב לבית הוריו בתל-אביב כדי לעזור בפרנסת המשפחה ואמנם הילה חריצות ומסירות בעבודתו אך לא מצא עניין בחיי העיר והתגעגע אל העמק והקבוצה שבה חונך וגדל. בשבת השחורה (29.6.1946), בשומעו על חיפושי הבריטים ביישובי העמק, ארז את חפציו ונסע להבע ושם נשאר לעזור לחבריו בעבודתם. בשנת 1947 חזר לתל-אביב והמשיך בעבודתו הקודמת. הוא הצטרף להגנה בתל-אביב (בהדגה התאמן עוד בימי היותו בקבוצה), והשתתף בהגנת שכונת התקווה בתל-אביב יחד עם אחיו התאום, אולם כשהתגייס, ביום 28.3.1948, הוצב בחטיבת הולכי, יצא שוב אל העמקים, הפעם להגנת דהניה א. הוא סירב לקבל חופשה וכתב לאחיו: אין טעם לחופשה כשהניצחון עדיין לפנינו.

הסורים פלשו לעמק הירדן ביום 16.5.1948, השתלטו על כמה משלטים באזור, אך נבלמו על-ידי מערך כוחותינו בצמח. ב-18 במאי פתחו הסורים בהתקפה על צמח בסיוע ארטילריה וטנקים. כוחותינו לא עמדו בפני עוצמת ההתקפה הסורית, תחילה נפלה העיירה צמח ולבסוף גם תחנת המעטרה, והמגינים נסוגו תחת אש הסורים לעבר דהניה. בקרב זה נפל, ביום ט אייר תש"ח (18.5.1948), כעבור 4 ימים נאספה הופתו מעדה הקרב והובאה למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי בדהניה א.

חבריו בהבע הנציחו את זכרו על-ידי רישומו בספר-הזהב של הקרן-הקיימת-לישראל.

זירת הקרב

[illegible][illegible]

הקרב בו נפל דן ז"ל

ב־18 למאי בבוקר הובקעה חזית-צמח. שריוני-האויב פרצו בין צמח לשער-הגולן ובאיגופם אילצו את המגינים לסגת מן העיירה. רבים היו הנופלים במלחמת-השהיה זו והנסיגה שנתנהלת בשטח פתוח לחלוטין הנתון כולו לשליטת-האש של השריונים הסורים, היתה קטלנית ורב-תקרבות. בניין-המשטרה נפל אף הוא. על מגיניו המעטים שנותרו בו, ונשק לא מועט הלך לאיבוד. שרידי המחלקות הגיעו לדגניה והוצבו מיד בקו ההגנה. תגבורות נוספות הוזעקו לעמק. חלק מהגדוד השלישי של הפלמ"ח הורד לבקעה: פלוגה אחת הועדה לכבוש בלילה את המשטרה, וכוח אחר הועבר לעין-גב, לערוך ממנה פשיטה על כפר-תארב, שהיה בסיס-עורפי בדרך הכוחות הסוריים. ההתקפה על בניין-המשטרה לא הצליחה והפלוגה נסוגה לדגניה. אך פעולה זו גרמה לשיבוש תכניות האויב והגבירה את עצבנותו. אותו לילה עזבו אנשי מסדה ושער-הגולן את ישוביהם וכתוצאה מכך נחשף אגף הישובים שבדרום-הבקעה.

המצב החמור שבו היה נתון עמק-הירדן חייב גיוס טוטאלי של כוח-אדם לוחם בכל מרחב-החטיבה. נוסף לתגבורת גדוד "דרור", שנשלחה עוד בימים הראשונים לבקעה, הוכרז על גיוס של כל אלה, ששירתו במלחמת-העולם בצבא. הללו רוכזו ביחידות לוחמות בטבריה. כן גויסו תגבורות מאנשי הישובים בגליל-התחתון — וכולם נשלחו לקור-הדגניות.

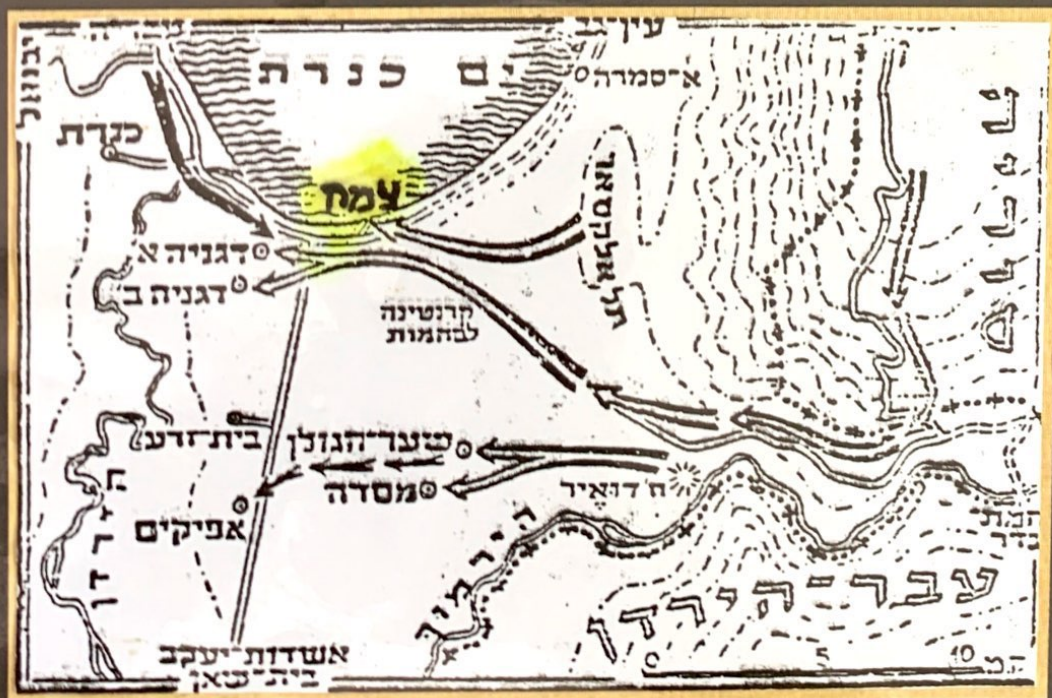
הסורים נשתהו בבניין-המשטרה ונערכו מחדש לקראת התקפתם על הדגניות. שהות-יום זו נתנה סיפק בידינו להתבצר בקו החדש, לחזקו ולעודד את הרוחות. רוכזו נשק אוטומטי ומרגמות מכל המרחב ומן הישובים. נלקטה תחמושת מכל הסוגים והמינים, והיו במרחב ישובים שרוקנו כמעט מכל נשקם. המטה-הכללי, שרבץ עליו עומס יתר החזיתות בארץ, שלח גם הוא את עזרתו בצידוד ותחמושת. הגיעו מספר פיאטים ו-2 מתוך 4 תותחים נגד-טנקים קלים, שהגיעו עוד קודם לכן, הוצבו בקרבת בית-הירח לחסימת-הדרך לדגניה.

החזקת צמח והקרנטינה בידי כוחות גדוד "ברק" ואנשי המשקים נתנו לנו את האפשרות לערוך מלחמת-השהיה במעט הכוחות אשר עמדו לרשותנו. הזמן היקר אשר בו לחמו אנשי-הגדוד והמצורפים אליו ממשקי עמק-הירדן את הקרב הנאש על צמח ועל כל בית בו, מול עדיפותו המכרעת של האויב, העולה עליהם במספרו ובציודו — נתן את השהות לארגן את הישובים, להתכונן ולהכין את שהיה אחר-כך לקור-הדגניות. בינתיים פונו הילדים, החולים והזקנים מישובי העמק. שיירות המפונים אשר נמלטו תוך הפגזות תותחים והפצצות-הצלפה של מטוסים, החרידה, ומצב-הרוח בבקעה התדכדך מכך עוד יותר.

צמח

תחנת הרכבת בצמח

בבש המטרה בצמח

מכשולן התקפתו על צמח ועד לראשית מאי, עמדה משטרת צמח לחצוב על ידי הבדיטים. ברור היה שבנין זה עלול לשמש קרש-קפיצה בין לגבי ישובי עמק-הירדן באם ייתפס על ידי הערבים, ובין לגבי ערביי צמח אם יהיה בידינו. על כן כה רבתה התכונה לקראת יום הפינוי. קויים מגע של קבע עם אנשי המשטרה, כדי לדעת מראש על יום הפינוי, ומחלקה בפקודו של מוטקה פלונסקי ז"ל (נהרג אחר-כך בקרבות סג'רה) חנתה בדגניה א', מוכנה לחקרא בכל רגע לבוא להשתלט על הבנין.

ב-27.4.48, בשעה 18.00, הודיעה התצפית, שהבריטים עזבו את המשטרה. עבר זמן-מה עד שהספיקה המחלקה להתארגן ולצאת לשטח, ובינתיים נתפס בנין המשטרה ע"י הערבים. נראה היה בעליל, שהבריטים הודיעו לערבים על מועד יציאתם, כי מיד, עם צאת אחרון האנגלים, נכנסו הערבים לבנין.

כשנמצאה המחלקה לפני הקרנטינה הישנה, 400 מ' צפונית-מערבית למשטרה נפתחה עליה אש מן הבנין. המחלקה נפרסה והמשיכה להתקדם. בהסתערות זריזה הצליחו האנשים לחפוס את בנין בית-הספר הסמוך למשטרה. כל הנסיונות להמשיך ולהתקדם לעבר המשטרה נבשלו מחמת האש שנורתה מן הבנין, אש שהלכה וגברה (כנראה שהגיעו לאויב תגבורות נוספות). אותה שעה נפתחו אש גם מכיוון צמח גופא. המחלקה נתבססה בביה"ס וענתה באש.

מדגניה יצאו שתי כיתות פל"ם אשר תפסו את טחנת הקמח ההרוסה שמשמאל לכביש. מעמדה חדשה זו אפשר היה לכסות באש את הכניסה למשטרה ולמנוע מן האויב את הכניסה והיציאה מהבנין.

בינתיים החשיך היום. ברור היה, שבלי פריצת קיר הבנין בחומרי נפץ לא נוכל לחדור פנימה. חומרי הנפץ הובאו לדגניה בערב מאשדות-יעקב וסודרו ב-4 תרמילי גב, שכל אחד מהם הכיל מטען של 20 ק"ג. סידורי ההפעלה היו פרימיטיביים (ע"י הצתת פתיל מלוכסן-החיתוך). עם חשכה יצאתי מדגניה עם שתי כיתות: "סבלים" נושאי-חומר ואבטחה להם.

הגענו לבית-הספר. פגשתי את מוטקה פ., שהיה המפקד במקום, והלה הודיעני שזחל אל הגדר המקיפה את הבנין ופרצה במספרים, על מנת להכשיר פריצה בכוח רב יותר. קבענו שתי כיתות שירתקו את המשטרה מצד צפון-מערב, ואלו כיתה שלישית עם כיתת פל"ם — יפרצו לבנין מצד מערב. אל היחידה הפורצת צורף חבלן ושלושה

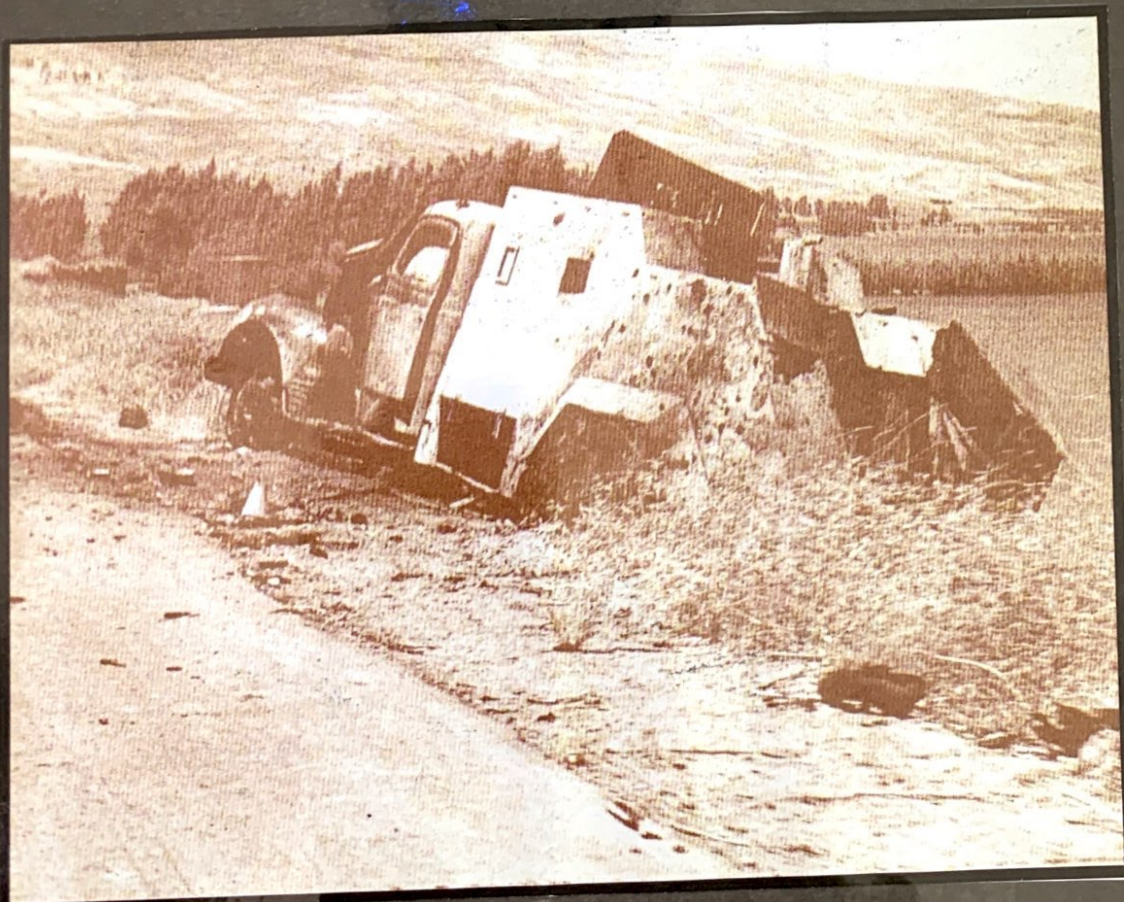
„סבלים“. כיתות הרחק פתחו באש, על מנת להסיח דעתו של האויב ולהטות אליהם את אשו, ואותה שעה התקדמה יחידת הפורצים אל בנין המשטרה. זחלנו לאורך הגדר וחיששנו את הפרצה. כשמצאנו לבסוף, נתברר, שרק כמה חוטים מן הגדר נחתכו, ולמעשה היתה הגדר סבוכה בקונצרטיות ותיל רב.

אותה שעה נפצע מכדור תועה אחד הפורצים והחל לצעוק. צעקותיו גילו את מקומנו לאויב, והוא התחיל לכוון אלינו את אשו. האנשים נסוגו מעט (הסבלים ברחו לגמרי). תפסתי תרמיל עם חומר נפץ והטלתי פבונגלור על הגדר. הרחקנו את יתר התרמילים והפעלתי את המטען.

מיד עם התפוצצות הגדר, התקדמנו, ועמנו שאר התרמילים, דרך פרצת הגדר וחגגנו את חומר הנפץ ליד הקיר. הפתיל הוצת, ואנו נסוגנו לעבר בית-הספר.

בשמעה התפוצצות, הודעתי למוטקה שעליו לצאת עם יחידתו ולפרוץ לבנין. היחידה יצאה. כעבור זמן-מה שמעתי קריאות: „אין פירצה! לסגת!“ הודעתי לחבלן, שיראה ליחידה את מקום הפרצה. יחד הצטרפנו לכוח הפורץ ונכנסנו ראשונים לתוך הבנין. ראינו את הערבים יורדים במהירות ממגדל המשטרה. יריתי אליהם כמה כדורים באקדחי ורקתי רימון לעברם. מיד שמעתי את מוטקה קורא אלי: „רימון!“ — הסתכלתי סביבי, אך לא ראיתי דבר, אותה שעה אירעה התפוצצות על ידנו. רמאל החבלן נפצע פצע קשה בגבו. בינתיים פרצו הביתות פנימה וסיתרו את הבנין. ערבי אחד נהרג ואחד נשבה. השאר הצליחו להמלט. מדברי השבוי נתברר, שבמשטרה היו 25 רוכבים ומקלע אחד, בלילה גורו עוד כמה יריות מן הכפר לעבר המשטרה, אך לפנות בוקר ברחו ערבי צמח מן העיירה. אנשינו חדרו לעיירה וסרקוה. לא נמצא איש עד הקרנטינה החדשה.

לוחמי גולני בתש"ח

האנדרטה הישנה בצמח לזכר חללי מלחמת השחרור בעמק-הירדן

אמש ברחוק, ראיתי מרחוק
כואמת חומה בולטת באופנה
חיוף הזיח מאי - שם, תרמילי על שכמ ו"אלגנטי" ביד.
בהליכתו דימיתי לראותך-
רטט בלב, פצימה מהירה,
ומיד בלב הסוס - נשאתי רגלי אחריו,
רצות ממהרות להשיג את החיוף
בעל הכואמת החומה, כואמת "אלגנטי" הידועה
משצצתי ראיתי כי הוא אחר.
"סליחה", למאמתי, "אולי אתה מדגדג 12?"
"לא", ענה החיוף, "אני מ-13, אבל אני מכיר גם מ-12"
"כן", אמרתי, "גם אני הכרתי שם מישהו..."
"שלוש, אמרתי, "שמור על עצמך חיוף" ברכתיו,
ופניתי ללכת, והוא פנה והתרחק...
ואני - שתי דמעות לוללות בלזות העין,
ראיתי כואמת חומה מתרחקת והולכת
כאותה כואמת שהלכה מצמי...

